

Vier nieuwe rouwtorretjes (Coleoptera: Tenebrionidae) aan de westrand van Brussel

Willy Troukens

Samenvatting. Onlangs werden vier nieuwe Tenebrionidae gevonden aan de westrand van Brussel: *Mycetochara linearis* (Illiger, 1794), *Corticeus linearis* (Fabricius, 1790), *Tribolium castaneum* (Herbst, 1797) en *Tribolium confusum* Jacquelin du Val, 1861. De eerste soort leeft in vermolmd hout; de tweede in vraatgangen van bepaalde Scolytinae. De twee andere soorten zijn kosmopolieten en gevreesde voorraadinsecten die zich voortplanten in graan- en meelproducten. De *Tribolium*-soorten hebben een korte ontwikkelingscyclus maar zorgen voor verscheidene generaties per jaar.

Abstract. Recently four new species of Tenebrionidae were found at the west side of Brussels: *Mycetochara linearis* (Illiger, 1794), *Corticeus linearis* (Fabricius, 1790), *Tribolium castaneum* (Herbst, 1797) and *Tribolium confusum* Jacquelin du Val, 1861. The first of these lives under mouldered wood; the second in galleries of some Scolytinae. The two other species have a worldwide distribution and they are important pests of stored grain and flour products. The genus *Tribolium* can breed throughout the year producing several generations.

Résumé. Récemment quatre nouvelles espèces de Tenebrionidae furent capturées à la périphérie ouest de Bruxelles: *Mycetochara linearis* (Illiger, 1794), *Corticeus linearis* (Fabricius, 1790), *Tribolium castaneum* (Herbst, 1797) et *Tribolium confusum* Jacquelin du Val, 1861. La première espèce vit dans le bois vermoulu; la deuxième dans les galeries de certaines Scolytinae. Les deux autres sont des cosmopolites nuisibles qui se propagent dans les entrepôts de grains et de farine. Le genre *Tribolium* se reproduit toute l'année en plusieurs générations.

Key words: Belgium— Coleoptera— Distribution — Faunistics — Tenebrionidae.

Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, 1070 Anderlecht, Belgium. willy.troukens@gmail.com

Inleiding

De rouwtorren of zwartlijven (Tenebrionidae) vormen een keverfamilie die hoofdzakelijk te vinden is in streken met een warm klimaat. De verschillende soorten zijn meestal zwart of bruinachtig en worden gekenmerkt door een verrassende vormenrijkdom. Sommige lijken dan ook sterk op soorten van andere keverfamilies. Toch hebben ze allemaal iets gemeen: hun sprieten zijn 11-ledig en snoervormig met soms een aantal verdikte eindleden. Rouwtorren zijn vooral 's nachts actief. Alhoewel de imago's lichtschuw zijn vindt men ze ook af en toe ook in lichtvallen. Veel soorten hebben een voorkeur voor zandgebieden. Andere zijn synantroop en leven verborgen in kelders, stallen en als voorraadinsecten in graanproducten (Keer 1930: 829–831). Zowel de imago's als de larven voeden zich met afgestorven materiaal van plantaardige of dierlijke oorsprong. Bepaalde soorten zijn te vinden in paddenstoelen of verschuilen zich onder schors waar ze leven van larvenhuidjes en uitwerpselen van schorskevers (Scolytinae) (Keer1930: 829–831).

Wereldwijd kent men naar schatting zowat 20.000 Tenebrionidae-soorten; in Centraal-Europa meer dan 70 en in West-Europa circa 135 (Zahradnik 2010: 159). In België werden 51 soorten geregistreerd door Bénédicte Libbrecht (1988: 1-56) maar hierbij werden de Alleculinae nog niet meegeteld. Dankzij jarenlang prospectiewerk, en in nauwe samenwerking met Hugo Raemdonck en wijlen Remi Guinez, kon ik aan de westrand van Brussel al 16 soorten noteren (Troukens 2004: 151–152, 2005: 23–30, 2009: 127–138, 2010: 21–22, 2015: 34–35, 2016: 94–96). Het is dan ook verheugend nieuws dat ik daar nu nog 4 nieuwe soorten kan aan toevoegen.

Mycetochara linearis (Illiger, 1794)

(Fig. 1)

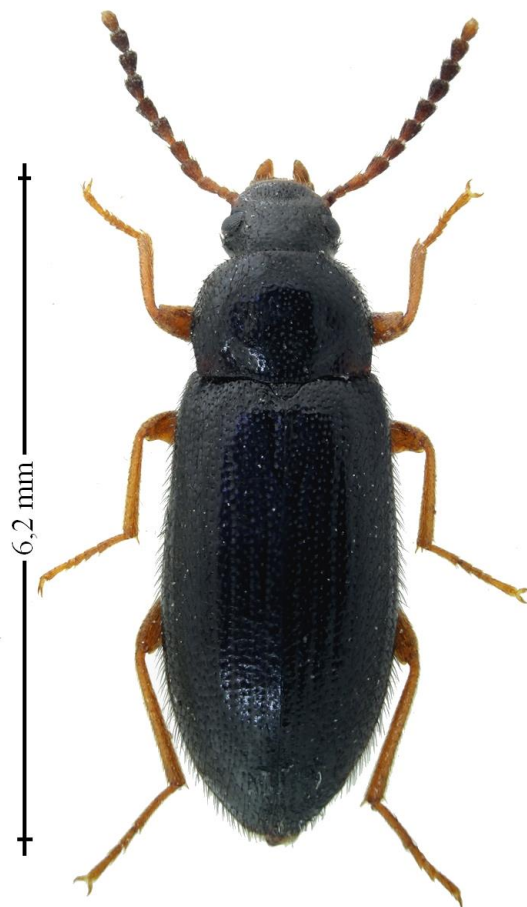

Fig. 1. *Mycetochara linearis* (Illiger, 1794). Courcelles (HA), 04.vi.2016. Leg. & © David Ignace.

Op 02.vi.2017 ontdekte ik in mijn kleine Heath-val te Anderlecht (BHG) voor het eerst een exemplaar van *Mycetochara linearis* (Illiger, 1794). Deze kever staat in oudere boeken vermeld als *Mycetochara maura* Fabricius, 1792 (Novák 2007: 14) en behoort tegenwoordig tot de onderfamilie der Alleculinae (Vorst 2010: 140).

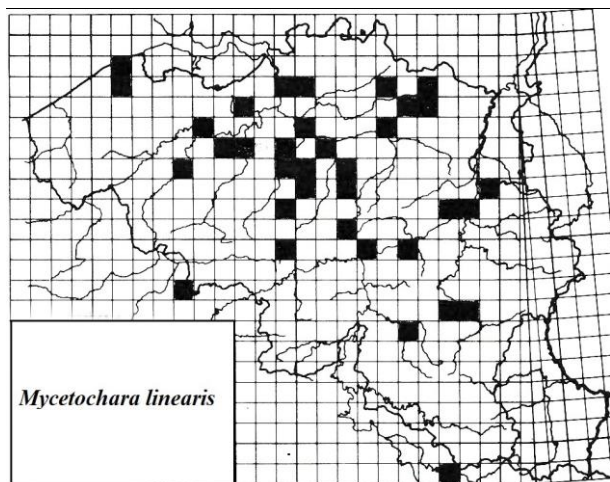

Fig. 2. Vindplaatsen van *Mycetochara linearis* (Illiger, 1794) in België.

Mycetochara linearis is een zwartglanzende kever met een half opgerichte zwarte beharing. Hij is 4 à 7 mm lang. De dekschilden zijn langgerekt en voorzien van stippelstrepen. De poten zijn geel en de sprieten donker. Bij het ♂ zijn de eerste 3 sprietleden en het laatste lid geel. Het ♂ heeft bovendien langere tarsen, grotere ogen en kleinere slapen dan het ♀ (Keer 1930: 827). De larven leven van uitwerpselen van houtvretende insecten (Scolytinae) in vermolmd hout van loofbomen zoals haagbeuk (*Carpinus*), beuk (*Fagus*), eik (*Quercus*) en paardenkastanje (*Aesculus*) (Keer 1930: 827). De imago's zijn te vinden onder schors en van mei tot september ook op jong loofhout.

Mycetochara linearis is de meest algemene soort van dit geslacht. Hij komt voor in gans Europa (Kaszab 1969: 225). Ook in België is deze soort niet zeldzaam (Fig. 2).

***Corticeus linearis* (Fabricius, 1790)**

(Fig. 3)

Deze kleine rouwtor staat in oudere kevergidisen vermeld als *Hypophloeus linearis* (Fabricius, 1790). Zijn lichaam is rolrond, sterk glanzend en meet nauwelijks 2,5 à 2,8 mm (Kaszab 1969: 252-253). De sprieten zijn bruin, vrij kort en vanaf het 6de lid sterk verbreed. Kop breed en donkerbruin of zwart. Halschild donkerbruin of zwart, fijn bestippeld en duidelijk langer dan breed. Dekschilden eenkleurig geelbruin met fijne, warrige stippelstrepen. Poten eveneens geelbruin (Keer 1930: 843-845).

Zowel de larven als de imago's zijn in de natuur moeilijk te observeren. Zij leven onder schors van dunne takken in kruinen van sparren (*Abies*) en dennen (*Pinus*). Er zijn jaarlijks twee generaties: in april-juni en in september-oktober (Libbrecht 1988: 25-26). Hun volledige levenscyclus speelt zich af tussen het boormeel in de vragtangen van schorskevers (Scolytinae). Ze

voeden zich waarschijnlijk met de uitwerpselen van hun medebewoners (Keer 1930: 843-845).

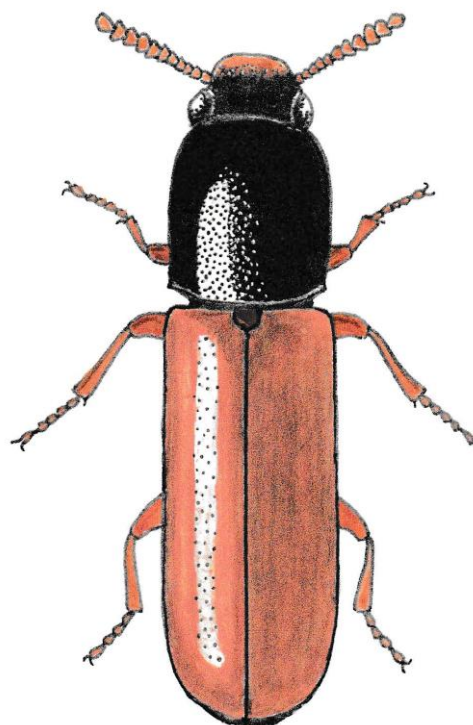

Fig. 3. *Corticeus linearis* (Fabricius, 1790). Tekening © Willy Troukens.

Corticeus linearis komt verspreid voor in de naaldbossen van Europa, Siberië en is ook bekend van Tunesië (Soldati & Soldati 2010: 73). De kever wordt weinig opgemerkt. Men ontdekt hem soms bij houthandelaars. Meestal kan men zijn aanwezigheid aantonen door het gebruik van raam- en lichtvallen. In België wordt de kever verspreid en sporadisch aangetroffen (Fig. 4). Aan de Brusselse westrand kon ik voor het eerst een vangst noteren te Anderlecht, op 02.viii.2020 1 ex. in een kleine lichtval (leg. & in coll. W. Troukens). Elders in het Brusselse is *C. linearis* recent ook gevangen in de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem (med. Hugo Raemdonck & Alain Drumont).

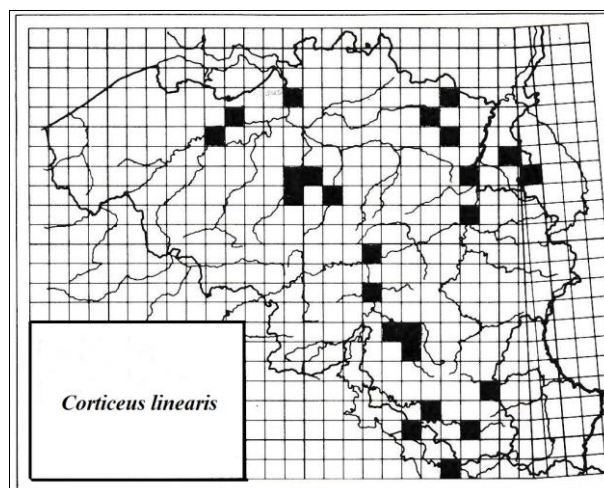

Fig. 4. Vindplaatsen van *Corticeus linearis* (Fabricius, 1790) in België.

Tribolium castaneum (Herbst, 1797)

(Fig. 5)

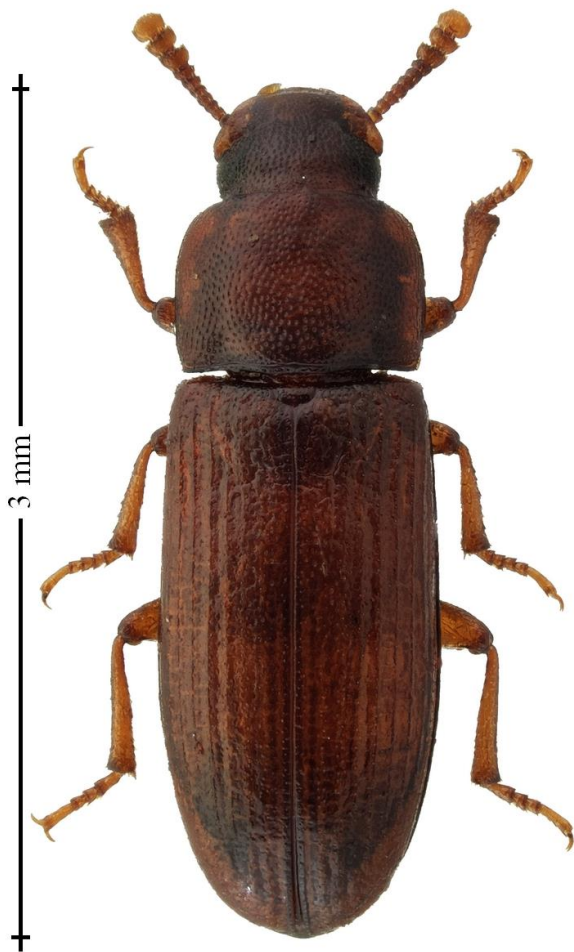

Fig. 5. *Tribolium castaneum* (Herbst, 1797). Havré (HA), 05.x.2019. Leg. & © David Ignace.

Op 21.ii.1987 toonde Aubin De Turck mij een minuscuul, bruin kevertje van amper 3 mm groot. Hij had het gevonden in zijn houtatelier te Anderlecht op *Virola*-hout uit Brazilië. Het beestje bleef meer dan 30 jaar naamloos in mijn collectie zitten tot ikzelf – op 23.i.2021 – een identiek kevertje ontdekte. Dit gebeurde thuis, te Anderlecht (BHG), tijdens het openen van een zak graanmix voor konijnen. Vermits het hier blijkbaar ging om een voorraadinsect, kon ik het vrij snel determineren als *Tribolium castaneum* (Herbst, 1797) (Novák 2007: 14). De zak bevatte gebroken mais, gepofte rijst en allerlei graansoorten, alsook een heleboel wriemelende kevertjes. Bij het uitzeven van de graanmix bekwam ik nog twee andere voorraadinsecten, nl. *Oryzaephilus surinamensis* (Linnaeus, 1758): 18 exemplaren en *Sitophilus oryzae* (Linnaeus, 1763): 79 exemplaren. Als keverliefhebber kon mijn dag niet meer stuk.

Tribolium castaneum is van Indo-Australische origine maar heeft zich als voorraadinsect wereldwijd verspreid. In gematigde streken met koude winters kan hij alleen overleven in verwarmde gebouwen mits hij het nodige voedsel kan vinden (Baldwin & Fasulo 2014: 1-8). De kever

is vooral actief in graan- en meelproducten die al aangetast zijn door schimmels of andere insecten. Kaszab (1969: 255) beschouwt hem daarom als een secundair voorraadinsect.

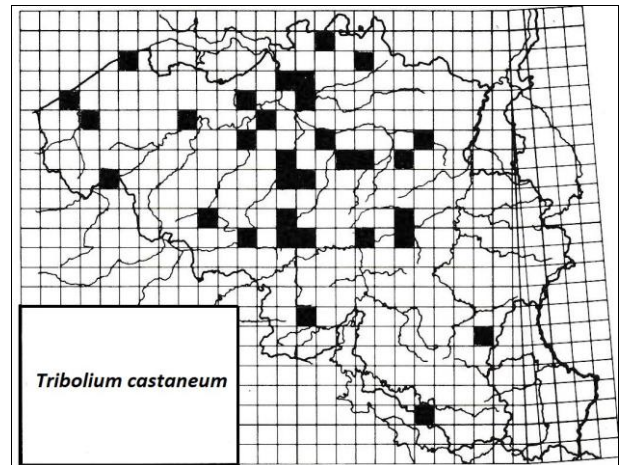

Fig. 6. Vindplaatsen van *Tribolium castaneum* (Herbst, 1797) in België.

Tribolium castaneum is eenkleurig bruin en meet 2,3 à 4,4 mm. Hij onderscheidt zich van andere *Tribolium*-soorten door zijn 3-ledige knots (Kaszab 1969: 255). De dekschilden vertonen zwakke stipfelstrepen. Afhankelijk van de temperatuur duurt de ontwikkeling van ei tot imago 7 à 12 weken. De imago's kunnen meer dan drie

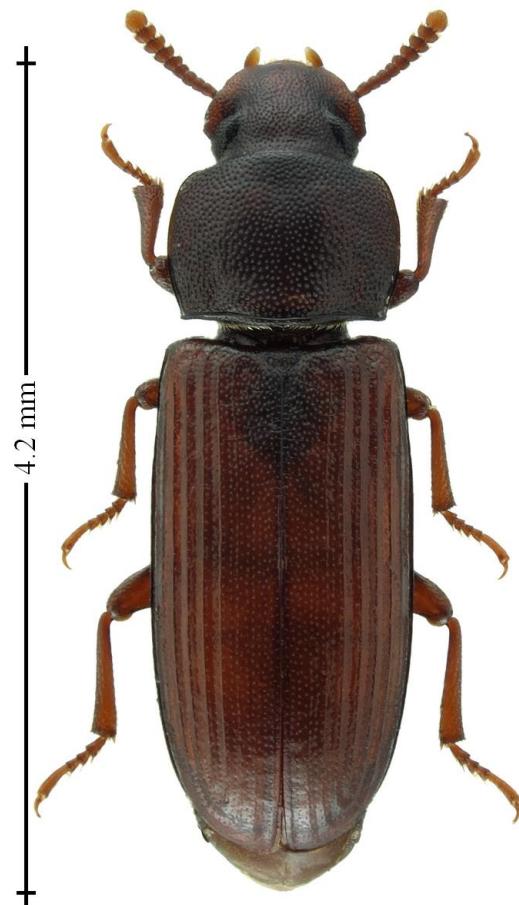

Fig. 7. *Tribolium confusum* Jacquelin du Val, 1861. Wanze (LG), 15.xii.2020. Leg. Philippe Wegnez. © David Ignace.

jaar oud worden (Baldwin & Fasulo 2014: 1–8). Er zijn meerdere generaties per jaar (Libbrecht 1988: 25–26). De imago's kunnen zich ook vliegend verplaatsen. Dit werd bewezen door een lichtvangst te Puurs (AN) op 05.xi.2014 (leg. Ronny Segers/Waarnemingen.be). In België is *T. castaneum* bekend van alle provincies (Fig. 6).

Tribolium confusum **Jacquelin du Val, 1861**

(Fig. 7)

Tribolium confusum is van Afrikaanse origine. Hij is via internationale graantransporten geëvolueerd tot een kosmopolitisch voorraadinsect (Libbrecht 1988: 25-26). Hij lijkt qua uitzicht en levenswijze sterk op de vorige soort. Het verschil zit vooral in de vorm van de sprieten. Bij *T. confusum* worden de sprietleden vanaf het 7de lid geleidelijk dikker zonder een knots te vormen. In tegenstelling tot *Tribolium castaneum* kan *T. confusum* niet vliegen. Het lukt hem dus minder gemakkelijk om nieuwe voedselbronnen op te sporen (Baldwin & Fasulo 2014: 1–8).

In België is deze kleine rouwtor op vele plaatsen aangetroffen. Toch wordt hij blijkbaar minder opgemerkt ten zuiden van Samber en Maas (Fig. 8). In het Brussels gewest werden verscheidene vangsten gemeld door Libbrecht (1988: 25–25), nl. te Brussel, Bosvoorde, Elsene en Oudergem. Ikzelf vond op 14.viii.2020 ook een exemplaar te Anderlecht in een zak met graanmix voor konijnen.

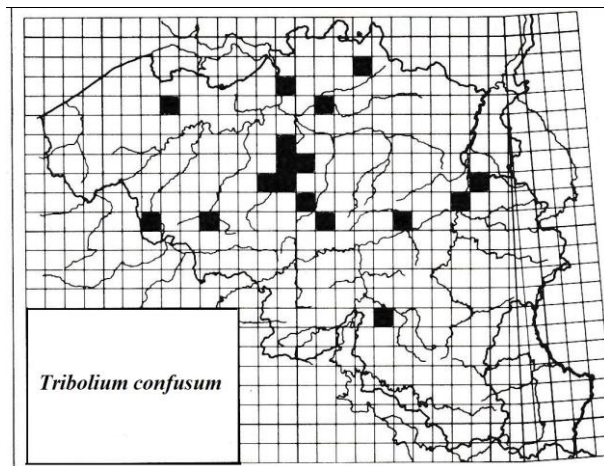

Fig. 8. Vindplaatsen van *Tribolium confusum* Jacquelin du Val, 1861 in België.

Dankwoord

Informatie en gegevens voor dit artikel werden mij vriendelijk bezorgd door Maarten Cuypers (Anderlecht), Wouter Dekoninck (KBIN, Brussel), Aubin De Turck (Wenduine), Alain Drumont (KBIN, Brussel), † Remi Guinez (Vorst, HGB), David Ignace (Courcelles) en Hugo Raemdonck (Ganshoren). De bijzonder geslaagde macrofoto's werden gemaakt door David Ignace. Voor de verspreidingskaarten werd bovendien ook dankbaar gebruik gemaakt van alle gegevens uit de catalogoog van Libbrecht (1988: 1–56) en uit Waarnemingen.be. Aan allen hartelijk dank !

Bibliografie

- Libbrecht M. B. 1988. *Catalogue des Tenebrionidae (Coleoptera) de Belgique*. Document de travail n° 51. — Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, Bruxelles, 56 pp.
- Keer P. M. 1930. *Calwer keverboek*. — Thieme a& Cie, Zutphen, 1330 pp.
- Kaszab Z. 1969. Tenebrionidae. In: Freude H., Harde K. W. & Lohse G. A. — *Die Käfer Mitteleuropas, Band 8*. — Goecke & Evers, Krefeld, 388 pp.
- Novák V. 2007. *Coleoptera. Tenebrionidae. Icones Insectorum Europae Centralis*, n° 8. — Vit Kabourek, Zlin, 22 pp.
- Baldwin R. & Fasulo T. R. 2014. Confused flour beetle, *Tribolium confusum* Jacquelin du Val, and red flour beetle, *Tribolium castaneum* (Herbst). Featured Creatures http://entnemdept.ifas.ufl.edu/creatures/urban/beetles/red_flour_beetle.htm [bezocht 4.ii.2021].
- Soldati F. & Soldati L. 2010. Les *Corticeus* Piller & Mitterpacher, 1783 de la faune de France (Coleoptera, Tenebrionidae, Diaperinae). — *Bulletin Rutilans* **13**(3): 65–82.
- Troukens W. 2004. *Bolitophagus reticulatus* aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Tenebrionidae). — *Phegea* **32**(4): 151–152.
- Troukens W. 2005. Rouwtorren en enkele verwanten aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Tenebrionidae, Alleculidae, Lagriidae, Serropalpidae). — *Phegea* **33**(1): 23–30.
- Troukens W. 2009. Nieuwe en interessante vondsten aan de westrand van Brussel van Tenebrionidae en Serropalpidae (Coleoptera). — *Phegea* **37**(4): 127–131.
- Troukens W. 2010. Een nieuwe keversoort voor de Belgische fauna: het beukenrouwtorretje, *Diaclina fagi* (Coleoptera: Tenebrionidae). — *Phegea* **38**(1): 21–22.
- Troukens W. 2015. *Pseudicistela ceramboides* (Coleoptera: Tenebrionidae) aan de westrand van Brussel. — *Phegea* **43**(2): 34–35.
- Troukens W. 2016. Twee nieuwe rouwtorretjes (Coleoptera: Tenebrionidae) aan de westrand van Brussel. — *Phegea* **44**(3): 94–96.
- Waarnemingen.be. 2019. <https://waarnemingen.be> [bezocht 10.ii.2021].
- Zahradnik J. 2010. *Illustriertes Lexicon der Käfer*. — Dörfler Verlag, Eggolsheim, 288 pp.